provincie Drenthe

Statenstuk **2013-602**

Financieringsinstrumentarium Drenthe/Uitvoeringskader

Voorgestelde behandeling:
- Statencommissie Financiën, Cultuur, Bestuur en Economie op 4 december 2013
- Provinciale Staten op 18 december 2013
- fatale beslisdatum: 18 december 2013

Behandeld door de heer R.A. Donkerbroek, telefoonnummer (0592) 36 54 24, e-mail r.donkerbroek@drenthe.nl
Portefeuillehouder: de heer A. van der Tuuk

Inleiding

Op 3 juli 2013 hebben uw Staten ingestemd met de nota Financieringsinstrumentarium Drenthe. In de kern hebben uw Staten toen ingestemd met enerzijds het opzetten van revolverende fondsen voor het regionaal economisch domein en anderzijds met een initiële dekking hiervoor ter hoogte van € 17 miljoen. Naar aanleiding van de positieve besluitvorming op 3 juli 2013 hebben wij verder onderzoek gedaan naar de concrete vormgeving van de beoogde Drentse fondsen. Wij zien ons in de uitvoering gesteld voor meerdere vraagstukken, waarvan de keuze voor een adequate fondsstructuur op dit moment het belangrijkste vraagstuk betreft. Een vraagstuk en keuze die wij graag aan uw Staten voorleggen. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat u zich kunt vinden in het uitvoeringskader dat wij hebben opgesteld om verder invulling te geven aan de revolverende fondsen. Die richtinggevende kaders staan beschreven in de notitie Fondsvorming provincie Drenthe.

Afhankelijk van het besluit over de fondsstructuur kunnen wij verder invulling geven aan de vormgeving van de fondsen en de daarbij horende uitvoeringsaspecten. Van de door ons onderzochte uitvoeringsvarianten ten aanzien van de fondsstructuur, gaat onze voorkeur uit naar de variant waarbij de fondsen wat betreft uitvoering op afstand komen te staan, echter zodanig dat de zeggenschap van de provincie wel geborgd is. Daarvoor is nodig dat drie vennootschappen (BV's) worden opgericht: een holding en twee werkmaatschappijen. Op basis van artikel 158 van de Provinciewet kunnen Gedeputeerde Staten (GS) slechts tot oprichting van vennootschappen/rechtspersonen overgaan, nadat Provinciale Staten (PS) in de gelegenheid zijn gesteld hun wensen en bedenkingen kenbaar te maken. Daarna kan de noodzakelijke goedkeuringsprocedure richting Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties starten. Parallel aan deze procedure worden de nodige voorbereidingen getroffen om een snelle start van de fondsen mogelijk te maken. Daarbij kunt u denken aan het (laten) opstellen van statuten, het opstellen van een investeringsreglement en het opstellen van een managementovereenkomst ten behoeve van het fondsmanagement. Daarover informeren wij u te zijner tijd graag nader.

Advies

1. Kennisnemen van de notitie Fondsvorming provincie Drenthe.
2. Instemmen met het uitvoeringskader zoals beschreven in de onder punt 1 genoemde notitie, om aan de hand daarvan de verdere vormgeving van het Financieringsinstrumentarium Drenthe te realiseren.
3. Instemmen met het besluit van GS van 5 november 2013 om binnen de context van bovenstaande punten een Holding BV op te richten, alsmede een Innovatiefonds BV en een Ontwikkelfonds BV.

Beoogd effect

Het besluit tot oprichting van de drie BV's is een essentiële stap op weg naar implementatie van de beoogde revolverende werkfondsen (Innovatiefonds en Ontwikkelfonds). Kapitaalverstrekking via deze fondsen aan MKB-ondernemingen en projecten, moet uiteindelijk leiden tot economische groei, behoud en toename van werkgelegenheid in Drenthe.

Argumenten

1.1. In de notitie Fondsvorming wordt een toelichting gegeven op diverse uitvoeringsaspecten en worden de richtinggevende kaders geschetst voor de verdere vormgeving van de beoogde Drentse fondsen.

2.1. Aan de hand van dit kader kan de komende maanden verder uitvoering worden gegeven om binnen de context van het besluit betreffende het Financieringsinstrumentarium Drenthe (PS d.d. 3 juli 2013), de beoogde revolverende fondsen te realiseren ten behoeve van de Drentse economie.

3.1. Van de onderzochte uitvoeringsvarianten ten aanzien van de fondsstructuur voor het Drentse Financieringsinstrumentarium, gaat onze voorkeur uit naar de variant waarbij de provincie een holding-BV opricht waarvan de provincie 100% aandeelhouder wordt. Door te kiezen voor 100% aandeelhouderschap heeft de provincie volledige zeggenschap over de kaders waarbinnen de provinciale middelen kunnen worden ingezet. Het eigendom van de BV behoort toe aan de provincie, maar uitvoering en beheer zetten wij buiten de deur bij een daartoe geëquipeerde partij (fondsmanager).

3.2. GS kunnen slechts een BV oprichten nadat PS in de gelegenheid zijn gesteld hun wensen en bedenkingen kenbaar te maken (artikel 158, tweede lid, van de Provinciewet).

3.3. Zowel de holding als de beoogde werkfondsen krijgen een eigen juridische entiteit (BV). De werkfondsen vormen juridisch en economisch gezien zelfstandige onderdelen binnen de holdingstructuur. Conform het statenstuk Financieringsinstrumentarium Drenthe worden op dit moment binnen de op te richten Holding twee werkfondsen voorzien: het Innovatiefonds en het Ontwikkelfonds. Deelnemen vanuit de Holding BV in externe fondsen (bijvoorbeeld het beoogde fonds NOM Projects) behoort ook tot de mogelijkheden, uiteraard binnen nader op te stellen kaders.

3.4. Wat betreft de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van GS en PS: PS stemmen in met de fondsstructuur en het uitvoeringskader. Een besluit dat volgt op het eerder door PS genomen besluit om fondsen op te zetten en daarvoor € 17 miljoen ter beschikking te stellen. GS zijn verantwoordelijk voor de uitvoering binnen deze kaders. De beoogd Fondsmanager is verantwoordelijk voor het beheren van de fondsen en de individuele investeringsbesluiten (leningen aan bedrijven) op basis van een door GS vastgesteld investeringsreglement, via een Investeringscommissie, en onder toezicht van een Raad van Commissarissen. GS zullen PS periodiek informeren over voortgang en resultaat. De rol-, taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen PS, GS en Fondsbeheerder wordt nader omschreven en toegelicht in de op te stellen Statuten, Managementovereenkomst en Investeringsreglement.

Uitvoering

Tijdsplanning

- Ervan uitgaande dat uw Staten geen wensen en bedenkingen hebben, kan na de vergadering van uw Staten op 18 december 2013 worden gestart met het formele goedkeuringstraject richting Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- Planning is dat, rekening houdend met een termijn van maximaal dertien weken, uiterlijk ultimo maart 2014 de BV's kunnen worden opgericht, gevolgd door operationalisering van de werkfondsen en eerste financieringen medio 2014.

Financiën
Op basis van het statenbesluit van 3 juli 2013 is € 17 miljoen beschikbaar als dekking voor het Financieringsinstrumentarium. In het kader van de 2e financiële actualisatie wordt een Reserve financieringsfonds Drenthe voorgesteld, waar bovenstaand bedrag aan wordt toegevoegd. Vanuit deze reserve worden vervolgens bijdragen verleend aan de fondsen.
In de uitvoering is een aantal varianten mogelijk om deze dekking te relateren aan het uitzettingsvolume van de fondsen. In het uitvoeringskader (notitie) gaan we uit van een reserve van waaruit er dekking is voor de beheerkosten en het geraamde niet-revolverende deel van de uitzettingen. Op die manier kunnen wij in ieder geval zorgen voor een uitzettingsvolume van ten minste € 17 miljoen. Zouden wij dat niet doen, dan blijft van de € 17 miljoen "maar" € 10,5 miljoen netto over als gevolg van aftrek beheer- en uitvoeringskosten en deel risicoreserve.
Onder verantwoordelijkheid van GS wordt de beschikbare dekking van € 17 miljoen aangewend voor de fondsen. De voorgestelde verdeling, € 6 miljoen Innovatiefonds, € 7 miljoen Ontwikkelfonds en € 4 miljoen NOM Projects, is indicatief. Vanuit de reserve gaat de provincie stortingen doen in de fondsen, waarbij wij financiële schotten tussen de fondsen op voorhand willen voorkomen, maar juist zoveel mogelijk ruimte willen openhouden om in te kunnen spelen op de behoefte in de markt.

Europese context
- Wat betreft het extern laten uitvoeren van het fondsmanagement is sprake van aanbestedingsrecht. Binnen deze context is het - vanwege het aandelenbelang dat wij hebben in de NOM - toegestaan om opdrachten via inbesteding aan de NOM te gunnen.
- Wat betreft staatssteun wordt rond de te kiezen fondsstructuur een staatssteunanalyse uitgevoerd. Ook het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zal in zijn goedkeuringsprocedure voor de oprichting van de vennootschappen hierop toetsen.

Monitoring en evaluatie
Zie notitie Fondsvorming.

Extern betrokkenen
NV NOM.
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Communicatie
Niet van toepassing.

Bijlagen
Notitie fondsvorming provincie Drenthe

Ter inzage in kamer C0.39
Geen.

Assen, 6 november 2013
Kenmerk: 45/3.1/2013008042

Gedeputeerde Staten van Drenthe,

J. Tichelaar, voorzitter
mevrouw mr. A.M. van Schreven, secretaris

wa/coll.

*Ontwerp*besluit

2013-602-1

Provinciale Staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van Drenthe van 6 november 2013, kenmerk 45/3.1/2013008042;

gelet op artikel 158, tweede lid, van de Provinciewet;

BESLUITEN:

1. in te stemmen met het Uitvoeringskader Financieringsinstrumentarium Drenthe, zoals beschreven in de notitie Fondsvorming provincie Drenthe;

2. in te stemmen met het besluit van Gedeputeerde Staten van 5 november 2013 tot oprichting van een Holding BV, een Innovatiefonds BV en een Ontwikkelfonds BV.

Assen, 18 december 2013

Provinciale Staten voornoemd,

, griffier

, voorzitter

wa/coll.

NOTITIE FONDSVORMING PROVINCIE DRENTHE

Uitvoeringskader t.b.v. Financieringsinstrumentarium Drenthe

1. INLEIDING

In deze notitie wordt een toelichting gegeven op de uitvoeringsaspecten in kader van de fondsvorming waarmee wij gestart zijn in het kader van het Financieringsinstrumentarium Drenthe. Naast een toelichting, worden ook een aantal richtinggevende kaders geschetst waarbinnen wij de komende maanden de uitvoering verder willen vormgeven. Onderwerpen als fondsstructuur, fondsmanagement, komen aan bod, maar ook juridische en financiële aspecten.

2. UITGANGSSITUATIE FONDSEN

In het statenvoorstel Financieringsinstrumentarium Drenthe (3 juli 2013) is beschreven welke fondsen wij vanuit economische beleidsinvalshoek willen inrichten. Onderstaand is kort de essentie daarvan nog een keer samengevat:

A. Houdstermaatschappij Drenthe B.V. (Fund-of-Fund Drenthe)
Houdstermaatschappij Drenthe B.V. is de beheermaatschappij (en moeder) van de onderliggende (op te richten) werkfondsen. De Houdstermaatschappij Drenthe B.V. zal zich vooral bezig houden met het houden van aandelen in andere maatschappijen van de groep (de werkmaatschappijen) en het bestuur van de holding treedt op als de gezamenlijke leiding van de groep. De holding produceert zelf niets en haalt haar winst uit de opbrengsten van de aandelenparticipaties, voornamelijk de uitgekeerde dividenden.

B. Innovatiefonds Drenthe B.V.
Doelgroep: Innovatief MKB Drenthe
Doel: Stimuleren van(jonge) innovatiekracht in het Drentse MKB (laagdrempelig) in de vorm van microkredieten. Innovatiekredieten op basis van professionele beoordeling businesscase.

C. Ontwikkelfonds Drenthe B.V.
Doelgroep: Ondernemers in Drenthe
Doel: Fonds dat bedrijven,projecten en initiatieven (met bijzonder publiek belang) kan ondersteunen; projecten waar in principe een kansrijke businesscase onder zit, maar die via private kapitaalmarkt lastig te financieren zijn (vanwege risico, of terugverdientermijn).

Dit fonds willen we zo breed mogelijk inzetten, waardoor het fonds ook zoveel mogelijk programmadoelen ondersteunt binnen de provincie. Zo kan dit fonds o.a. initiatieven ondersteunen op het gebied van toerisme, cultuur, landbouw en andere sectoren binnen de provincie Drenthe. Belangrijke criteria zijn naast een kansrijke businesscase, ook het creëren of behouden van werkgelegenheid binnen de provincie Drenthe.

D. NOM Projects (gezamenlijk fonds in noordelijk verband, deelname door de provincies Friesland, Groningen, Drenthe en het ministerie van EZ). Realisatie van dit fonds hangt samen met de huidige onderhandeling tussen de aandeelhouders van de NOM over o.a. aandelenverhouding en aanwending van (liquide) vermogen.

3. UITVOERINGSVARIANTEN FONDSSTRUCTUUR

Belangrijke stap bij het vormen van de fondsen betreft het maken van een keuze ten aanzien van de structuur van de fondsen. Om hier een standpunt over te kunnen innemen, is het essentieel om de voor- en nadelen van de verschillende varianten goed in beeld te hebben.

Voor de inrichting van de op te richten fondsen gelden juridische en organisatorische randvoorwaarden. Zo moet bij de keuze van de structuur rekening gehouden worden met een structuur die voldoet aan een heldere *corporate goverance*, waarbij sturing door de provincie kan plaatsvinden en een onafhankelijk toezichtsstructuur aanwezig is die transparant is en voldoet aan de kaders die de provincie Drenthe heeft gesteld.

Indien gekozen wordt voor het onderbrengen van het fonds in een privaatrechtelijke rechtspersoon , zijn er 3 varianten:

- **Variant A**: Provinciale (Holding) BV met de provincie als 100% aandeelhouder.
- **Variant B:** BV onder De NOM, met provincie en NOM gezamenlijk als aandeelhouders.
- **Variant C:** De provincie richt per fonds een stichting op.
- Daarnaast behandelen we ook een **variant D**: als provincie zelf de werkzaamheden verrichten en zelf rechtstreeks de leningen verstrekken.

VARIANT A: Holding (Houdstermaatschappij Drenthe)

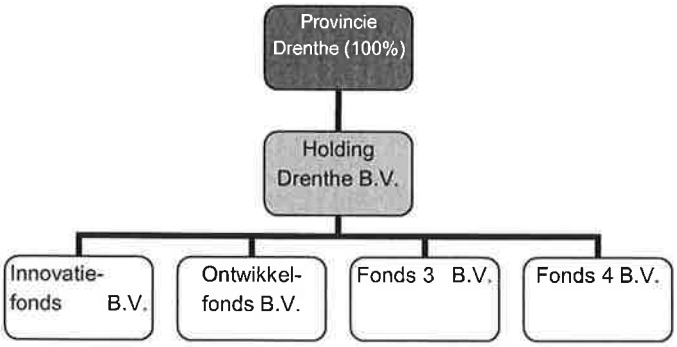

- Provinciale (Holding) BV met de provincie als 100% aandeelhouder.

- Er wordt door de Provincie Drenthe als aandeelhouder een kapitaalstorting gedaan in de Houdstermaatschappij Drenthe B.V.. Daarna worden bedragen doorgestort naar de verschillende werkfondsen.

- In de jaarrekening van de Provincie Drenthe wordt de deelneming Houdstermaatschappij Drenthe B.V. opgenomen. Eventuele afwaarderingen komen ten laste van de waardering van de deelneming (of via reserve of via voorziening).

VARIANT B: Holding (Houdstermaatschappij Drenthe) onder NOM constructie

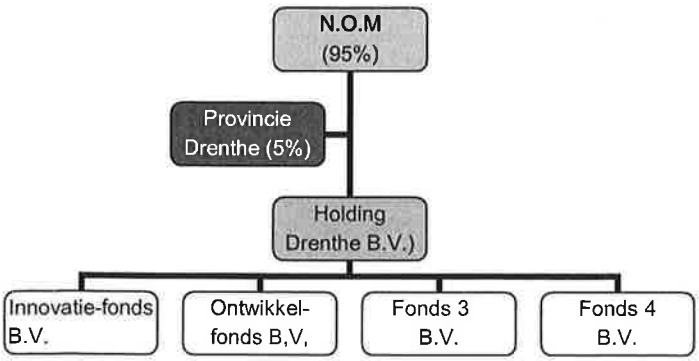

- Holding BV onder de NOM, met provincie en NOM gezamenlijk als aandeelhouders. Een constructie zoals die gedeeltelijk al voor de Drentse Participatie Maatschappij geldt.

- De Holding (Houdstermaatschappij Drenthe B.V.) komt voor 95% in handen van de NOM en voor 5% in handen van de provincie Drenthe. De NOM heeft de meerderheid van aandelen in handen, echter zijn de 5% aandelen van de provincie Drenthe prioriteitsaandelen. Daardoor is de zeggenschap in handen van de provincie Drenthe. De provincie stort het 100% bedrag als kapitaalstorting (aandelenstorting).

- In de jaarrekening van de Provincie Drenthe wordt de deelneming Houdstermaatschappij Drenthe B.V. opgenomen. Eventuele afwaarderingen komen ten laste van de waardering van de deelneming (of via reserve of via voorziening).

VARIANT C: Provincie Drenthe richt verschillende stichtingen op met verschillende doelen.

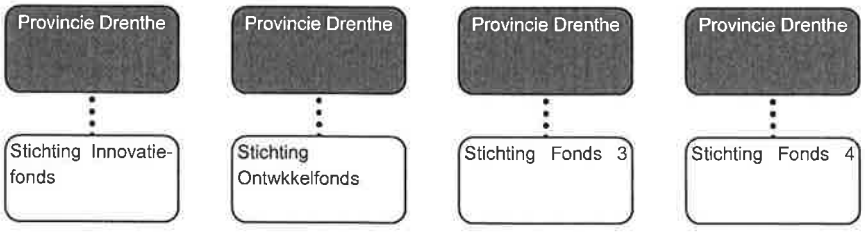

- De provincie richt voor het Innovatiefonds en Ontwikkelfonds een stichting op.
- Voor NOM Projects richt de NOM een BV op.

- Er wordt voor de Stichting Innovatiefonds een subsidie uitbetaling gedaan van € 6 miljoen.
  Er wordt voor de Stichting Ontwikkelfonds een subsidie uitbetaling gedaan van € 7 miljoen.
  Er wordt voor NOM projects een kapitaalstorting gedaan via de NOM van € 4 miljoen.

- In de jaarrekening van de Provincie Drenthe worden geen deelnemingen opgenomen. Er hoeft ook geen rekening te gehouden te worden met eventuele afwaarderingen van de deelnemingen. Eventuele (liquidatie)opbrengsten komen als terugbetaling subsidie t.z.t. terug naar de provincie.

VARIANT D: Provincie Drenthe gaat zelf de werkzaamheden verrichten en leningen verstrekken.

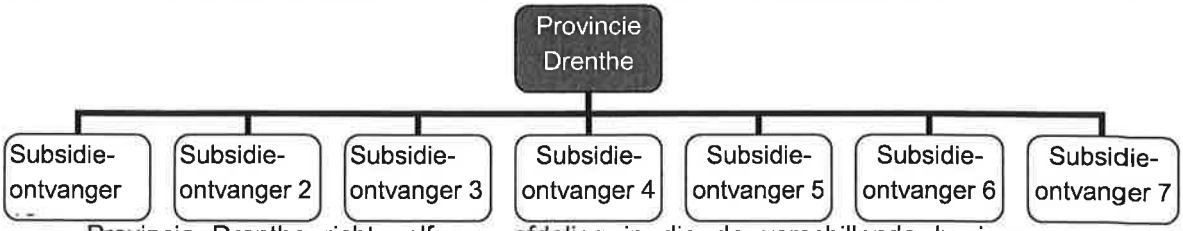

- Provincie Drenthe richt zelf een afdeling in die de verschillende business cases gaat beoordelen op basis van de verschillende subsidieverordeningen en gaat zelf leningen en garanties verstrekken.

- In de jaarrekening worden de leningen als overige leningen opgenomen in de provinciale jaarrekening. De renteopbrengsten staan vermeld als rentebaten. De kosten van het beheer (en beoordelen) worden als structurele kosten in de begroting opgenomen.

BEOORDELINGSKADER VARIANTEN:

Organisatie vorm	VARIANT A **Holding BV Provincie heeft 100% aandelen**		VARIANT B **BV onder NOM (provincie mede aandeelhouder (bv prioriteitsaandelen)**		VARIANT C **Stichting (provincie geen aandeelhouder)**		VARIANT D **Zelf uitvoeren in provinciale organisatie (onder subsidieregeling)**	
Vorm	Privaatrechtelijke rechtspersoon		Privaatrechtelijke rechtspersoon		Privaatrechtelijke rechtspersoon		Afdeling provincie	
Zeggenschap provincie	Directe invloed in de rol van aandeelhouder	+	Directie invloed, echter minder dan bij A	=	Indirecte invloed. invloed is sterk beperkt.	--	Meeste invloed	++
Corporate Goverance	Keuze directie, Instellen RvC en Investeringscommissie (directe invloed). Beheerovereenkomst, investeringsreglement	+	Keuze directie, Instellen RvC en Investeringscommissie (beperktere invloed) Beheerovereenkomst, investeringsreglement	=	Na oprichting en inrichting minder invloed. Keuze directie, Instellen RvT en investerings-reglement	-	Interne provinciale organisatie	++
Invloed op directie (en sturing)	Veel, relatief eenvoudig te vervangen.	+	Lastiger. BV valt onder NOM. NOM wil alleen zelf directie voeren bij werkmaatschappij.	=	Zeer lastig. Directie is meer op afstand. Alleen via subsidieafspraken of reglement.	--	Zeer groot. Interne provinciale organisatie	++
Flexibiliteit	Andere fondsen zijn eenvoudig onder holding te plaatsen	++	Andere fondsen zijn eenvoudig onder holding te plaatsen	+	Andere fondsen zijn moeilijk onder stichting te plaatsen. Waarschijnlijk uitbreiding met meer stichtingen.	--	Nieuwe subsidieverordeninge n maken per regeling/ fonds	=
Profiel	Marktprofiel.	+	Marktprofiel. Link met NOM	+	Marktprofiel. Sterke onafhankelijkheid	+	Provinciale afdeling (bancaire kennis moet worden uitgebreid).	--
Financieel (wet Hof)	Afwaarderingen ten laste van reserve/voorziening. (reserve instellen). Investering zelf is EMU neutraal	=	Afwaarderingen ten laste van reserve/voorziening. (reserve instellen). Investering zelf is EMU neutraal	=	Uitbetaling subsidie (dus geen deelneming). 1x ten laste van (jaarrekening) resultaat.	+	.Afwaardering ten laste van reserve/voorziening (Uitbetaling lening)	+
Financieel (verwerking)	Balanspost bij provincie (deelneming)	=	Balanspost bij provincie (5% deelneming)	=	Geen balanspost. Staat niet in jaarrekening.	+	Balanspost bij provincie (overige leningen)	=
Financieel (revolverende stromen)	Revolverend door uitkering dividenden aan provincie (ook tussentijds)	++	Revolverend door uitkering dividenden (prioriteitsaandelen) aan provincie (ook tussentijds)	=	Terugbetaling van subsidie (restant wat nog over is van vermogen). Tussentijds terugbetalen erg lastig	-	Revolverend doordat lening wordt uitgezet	+
Hoofdsom storting	Als kapitaalstortingen (aandelenstorting)	+	Als kapitaalstortingen (aandelenstorting)	+	Verstrekking van hoofdsom als subsidie(bedrag)	--	Elke partij krijgt individuele lening.	--
Terugbetaling hoofdsom	Als dividenduitbetaling. Ook tussentijdse dividendbetalingen mogelijk.	++	Als dividenduitbetaling. Ook tussentijdse dividendbetalingen mogelijk.	+ +	Via statuten regelen dat bij liquidatie stichting bedrag naar provincie terugkomt. Geen tussentijdse terugbetaling.	--	Elke partij betaald individueel terug. Administratief beheer bij provincie.	--

Voorkeursvariant

In het Statenvoorstel van juli 2013 hebben wij het belang geschetst van een slagvaardige en laagdrempelige fondsstructuur om provinciale beleidsdoelen op het gebied van de Drentse economie te kunnen realiseren.

Van de vier hiervoor geschetste varianten, gaat onze voorkeur uit naar variant A: de Houdstermaatschappij Drenthe B.V.-structuur.

- Deze structuur zorgt ervoor dat we op afstand sturen, echter wel beslissende invloed kunnen houden op de fondsen (als aandeelhouder).
- Daarnaast geeft variant A ons meer invloed op het sturen op de financiële stromen binnen de fondsen ten opzichte van variant B en C.
- Door één sturings- en verantwoordingslijn is een betere coördinatie tussen de verschillende werkfondsen mogelijk
- Kosteneffectief en professioneel beheer is mogelijk
- Samenhangend pakket aan fondsen met een meerwaarde voor de Drentse economie.

In de jaarrekening van de provincie Drenthe zal alleen de Houdstermaatschappij Drenthe als deelneming worden vermeld. Eventuele nieuwe fondsen kunnen in de toekomst ook gemakkelijk in deze constructie worden verwerkt.

Variant D past niet echt bij de rol van de provincie in het kader van Provincie Nieuwe Stijl. Daarnaast dient er ook kennis m.b.t. professionele en marktgerichte bancaire kennis binnengehaald te worden. Deze kennis is nu niet aanwezig is bij de provincie.

4. FONDSEN BIJ ANDERE PROVINCIES

Meerdere provincies hebben in de afgelopen jaren en maanden besloten tot de oprichting van (revolverende) fondsen. Een aantal fondsen is al daadwerkelijk opgericht (zoals het Topfonds Gelderland en het Energiefonds Overijssel) andere worden op korte termijn opgericht (zoals de Houdstermaatschappij Overijssel en het Doefonds in Friesland).

Algemene lijn bij deze provinciale fondsen is dat het beheer van de fondsen niet door de overheden zelf ter hand wordt genomen, maar wordt uitbesteed. De belangrijkste argumenten die hiervoor gebruikt worden zijn: het bereiken van meer slagvaardigheid met marktpartijen, procedurele snelheid en deskundigheid.

Wat betreft de focus van de fondsen zien wij veelal focus op beleidsgebieden die veelal gerelateerd aan de regionale economie, innovatie, breedband en energie en duurzaamheid. Wat betreft het fondsbeheer valt op dat veel regionale ontwikkelmaatschappijen een belangrijke rol spelen in het fondsbeheer van "economische" investeringsfondsen. Zie de BOM bij de provincie Brabant en PPM Oost bij de provincie Gelderland en Overijssel en NOM bij provincie Friesland.

De fondsbeheerders beheren doorgaans niet alleen het vermogen, maar beoordelen ook vaak de aanvragen in totaal.

Onderstaand overzicht laat zien welke revolverende fondsen er reeds zijn opgericht of op korte termijn worden opgericht.

1. Provincie Noord-Brabant: EnergieFonds Brabant (60 miljoen euro). De beheerder is de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM). Brabant heeft daarnaast een InnovatieFonds (125 miljoen euro), BreedbandFonds (50 miljoen euro) en GroenOntwikkelfonds (240 miljoen euro).

2. Provincie Gelderland: Topfonds (100 miljoen euro). Het Topfonds is de houdstermaatschappij van de verschillende Gelderse fondsen, zoals het Innovatiefonds (IIG)en het Breedbandfonds. Beheerder is participatiemaatschappij Oost N.V.. Aandeelhouders van deze participatiemaatschappij zijn het ministerie van Economische Zaken, de provincies Gelderland en Overijssel en de onderwijscentra Universiteit Twente en Saxion Hogeschool

3. Provincie Overijssel: Houdstermaatschappij Overijssel B.V., het Innovatiefonds Overijssel B.V.en het Breedbandfonds Overijssel B.V. Voor het Innovatiefonds en Breedbandfonds is PPM Oost de fondsbeheerder. Daarnaast is in 2012 al het Energiefonds Overijssel opgericht (250 miljoen euro). Beheerders van het Energiefonds Overijssel zijn de ASN Bank in samenwerking met Royal HaskoningDHV en Start Green Venture Capital.

4. Provincie Limburg: Limburg Energie Fonds (LEF; 18 miljoen euro). Finquiddity Groenvermogen B.V. beheert het vermogen en beoordeelt de aanvragen op kwaliteit en slagingskans.

5. Provincie Friesland: Doefonds B.V..en FûnsSkjinneFryskeEnerzjy. Deze fondsen richten zich op het bevorderen en versterken van de innovatieve kracht van het Friese midden- en kleinbedrijf en duurzame energie en energiebesparing. Dit fonds wordt beheerd door de NOM.

5. FONDSMANAGEMENT EN FONDSDIRECTIE

Bij de keuze voor de uitvoeringsvarianten 1,2 of 3, zal ook een keuze voor een fondsmanager en fondsdirectie moeten worden gemaakt.

De fondsdirectie bestuurt de Houdstermaatschappij Drenthe B.V. en het fonds binnen de kaders die door de provincie Drenthe worden aangegeven. De uitoefening van deze activiteiten vereist specifieke expertise, ervaring, een groot netwerk in Drenthe en een adequate administratieve organisatie.

Zo is de directie belast met het nemen van beslissingen over het investeren en participeren in werkfondsen. Zij volgt marktontwikkelingen, bereidt investeringen in fondsen voor en overlegt daarover met de Investeringscommissie (IC) en de Raad van Commissarissen (RvC). Ze volgt en beheert gedane investeringen in de werkfondsen, zorgt voor begeleiding en nazorg en besluit na verloop van tijd een participatie in een werkfonds te beëindigen.
Daarnaast volgt en monitort de fondsmanager de resultaten van investeringen en rapporteert daarover aan de in te stellen Raad van Commissarissen, de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en dus de provincie.

Onder voorbehoud van een gunstige aanbieding, verdient het onze voorkeur om het fondsmanagement via inbesteding onder de te brengen bij de NOM (NOM Finance). Een directe keuze voor de NOM als beoogd fondsmanager is mogelijk omdat de NOM als een 'eigen' uitvoeringsorganisatie van de provincie mag worden beschouwd, aangezien we een (minderheids)belang hebben bij de NOM. Naast inhoudelijke voordelen, kan een langdurige en kostbare Europese aanbestedingsprocedure worden voorkomen.
In onderstaande tabel zijn de voor- en nadelen van beide selectiemodellen inbesteding/aanbesteding benoemd:

Onderdelen	Europese aanbesteding fondsmanagement (en directie)	Inbesteding fondsmanagement bij NV NOM
Kwaliteit	In aanbesteding worden eisen als criteria gesteld. Op die eisen (en weging) worden aanbieder geselecteerd. Er ontstaat zicht op de markt. De NOM kan zich ook inschrijven voor deze aanbesteding	De NOM heeft vanuit haar Financieringsbedrijf ruime investeringservaring in Drenthe.
Kosten	Selectie geschiedt mede op basis van de economisch meest voordelige aanbieding met daardoor een kans op een goedkoper aanbod dan NOM.	NOM gaat uit van marktconforme tarieven. Over vergoeding moet nog onderhandeld worden.
Efficiency/ uitvoerbaarheid/ doorlooptijd	Aanbestedingsprocedure kost minimaal 6 maanden tot een jaar. De kosten voor dit soort aanbestedingen zijn fors, gezien de veelal juridisch ingewikkelde effecten.	Inzet van bestaande investeringsmaatschappij, waardoor langdurige procedure wordt vermeden.
Salarisgebouw valt binnen Wet Normering Topinkomens	Zal eventueel als eis in aanbesteding moeten worden opgenomen.	NOM valt binnen de Wet Normering Topinkomens.

De NOM als beoogd fondsbeheerder van de houdstermaatschappij Drenthe heeft de volgende voor- en nadelen:

Voordelen (+)	Nadelen (-)
De NOM heeft ruime investeringservaring in Drenthe. We maken gebruik maken van de expertise en ervaring van een bestaande uitvoeringsorganisatie met een groot en relevant netwerk in Noord-Nederland.	De NOM is zowel directie (van de Holding) als uitvoerder van de werkmaatschappijen (Fondsen). Beperktere scheiding tussen toezicht (Holding) en uitvoering (werkfondsen).
De NOM is onze "eigen" investeringsmaatschappij.	Kans op belangenverstrengeling waardoor eigen fondsen NOM en bedrijven voorrang kunnen krijgen.
Inzet van bestaande investeringsmaatschappij, waardoor langdurige (aanbestedingsprocedure) wordt vermeden.	Onduidelijkheid over structuurwijziging NOM.

Een groot voordeel om voor de NOM te kiezen is dat beide werkfondsen (Innovatiefonds en vooral het Ontwikkelfonds) een zeer goede aanvulling zijn op de producten die de NOM binnen bestaande kaders zelf aanbiedt. In plaats van nog meer vergelijkbare producten aan te bieden, gaan we ons bij beide fondsen richten op innovatieve kleine starters (< 5 jaar) en anderzijds ook aan ondernemingen die ook ouder kunnen zijn dan 5 jaar (Ontwikkelfonds). We verwachten dat we juist robuuste MKB ondernemingen met goede businesscases en resultaten met goede vooruitzichten kunnen helpen met dit fonds. Daarnaast kan een onderneming ook geholpen zijn door bijvoorbeeld een combinatie van lening (via de provincie) en een participatie (van de NOM) aan te bieden.

Wij stellen de NOM voor als beoogd fondsmanager van de Houdstermaatschappij Drenthe BV (en de Drentse Fondsen). Eventueel met gunning voor 2 à 3 jaar en daarna een evaluatiemoment (en dan mogelijk scheiding van Holding en werkfondsen). Uiteraard onder voorbehoud van een gunstige aanbieding.

Doorslaggevende argumenten voor deze keuze zijn:

- Door de mogelijkheid van inbesteding hoeft er geen lange Europese aanbestedingsprocedure gevolgd te worden. Een (externe) aanbestedingsprocedure voor de Drentse Fondsen zal minimaal 6 tot 9 maanden extra vertraging opleveren;
- De extra kosten voor zo'n aanbesteding wegen ons inziens niet op tegen de opbrengsten (veel sneller operationeel);
- De NOM (NOM Finance) is onze "eigen" investeringsmaatschappij;
- De NOM kent de Drentse marktsituatie.
- Direct uitvoerbaar en efficiënt in de zin dat we maximaal gebruik maken van de expertise en ervaring van een bestaande uitvoeringsorganisatie met een groot en relevant netwerk in Noord-Nederland;

Belangrijk is om mogelijke tegengestelde belangen van de NOM te voorkomen. Daarom is het erg belangrijk een goede corporate governance en besluitvormingstructuur op te zetten. Zo kan bijvoorbeeld de aandeelhouder en/of RvC besluiten over bepaalde investeringsbeslissingen of financiële transacties en wordt dit risico afgedekt. Ook de Code Tabaksblat zal hierin gevolgd worden.

6. STURINGSMOGELIJKHEDEN

Juridisch en organisatorisch

Wat betreft de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van GS en PS: Provinciale Staten stemmen in met de fondsstructuur en het uitvoeringskader. Gedeputeerde Staten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering binnen deze kaders.
De Fondsmanager (NOM) is verantwoordelijk voor het beheren van de fondsen en de individuele investeringsbesluiten (leningen aan bedrijven) op basis van een door GS vastgesteld investeringsreglement, via een Investeringscommissie, en onder toezicht van een Raad van Commissarissen. De Fondsbeheerder zal periodiek rapporteren aan Gedeputeerde Staten over voortgang en resultaat. Gedeputeerde Staten zullen periodiek Provinciale Staten informeren.
De rol-, taak- en verantwoordelijkheidsverdeling tussen PS, GS en Fondsbeheerder wordt nader omschreven en toegelicht in de op te stellen Statuten, Managementovereenkomst en Investeringsreglement.

Een deel van de sturingsmogelijkheden zit in de keuze voor de organisatorische en juridische structuur. Door middel van reglementen en verschillende overeenkomsten kunnen Gedeputeerde Staten, en desgewenst ook Provinciale Staten, sturen op de vormgeving en bevoegdheden van het fonds en zijn beheerder.

Het reguliere toezicht op de Houdstermaatschappij Drenthe vindt plaats door de RvC. De aandeelhouder (de provincie) kan door middel van de AVA altijd nader onderzoek laten verrichten op onderdelen van de organisatie.

Organisatiestructuur
De organisatiestructuur die ons voor ogen staat, is uitgebeeld in variant A. Uitgangspunt hierbij is om de structuur zo licht mogelijk, maar tegelijk wel flexibel te houden. Dit mag niet ten koste gaan van de mogelijkheden om kwaliteit te borgen en te voldoen aan juridische vereisten. In de organisatiestructuur zijn dan ook verschillende instrumenten en mogelijkheden opgenomen om te sturen op de Houdstermaatschappij.

Provincie Drenthe wordt 100% aandeelhouder van de Houdstermaatschappij Drenthe BV. De toezichthoudende rol wordt belegd bij een onafhankelijke Raad van Commissarissen. Voor het fonds wordt een fondsbeheerder aangetrokken, die tevens de rol van directeur van de Houdstermaatschappij op zich neemt.

De fondsbeheerder van de Houdstermaatschappij is tevens beheerder van de (op te richten) twee dochter BV's. Tenslotte wordt er een onafhankelijke adviescommissie ingesteld, die voorstellen van de fondsbeheerder toetst aan het investeringsreglement, mogelijke provinciale subsidieregeling (bij leningen en garanties) en staatssteunregels. Dit zorgt ervoor dat de activiteiten van het fonds blijven passen binnen de provinciale doelstelling. Er zijn geen vertegenwoordigers van de provincie lid of adviseur van de adviescommissie en van de raad van Commissarissen om mogelijk toekomstige belangenverstrengeling te voorkomen.
Wel willen we nadenken over het betrekken van onze andere uitvoeringspartners (zoals Kamer van Koophandel) in de uitvoering van de fondsen, bijvoorbeeld in consulterende zin.

7. JURIDISCHE ASPECTEN

Oprichten vennootschappen door provincie

Bij het aangaan van een privaatrechtelijke deelneming moeten de juiste procedures gevolgd worden. Artikel 158 van de Provinciewet is hiervoor bepalend. Lid 2 bepaalt dat Gedeputeerde Staten voordat zij een besluit kunnen nemen tot een deelneming (i.c. oprichting van de BV), eerst uw Staten in de gelegenheid moeten stellen uw wensen en bedenkingen kenbaar te maken. Vervolgens bepaalt lid 3 van hetzelfde artikel dat wij ons besluit daarna ter goedkeuring moeten voorleggen aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Pas na goedkeuring van de minister kan de deelneming daadwerkelijk worden opgericht via de notaris.

Corporate governance

Bij de inrichting van de corporate governance van de Houdstermaatschappij Drenthe B.V. is verschillende wetgeving van toepassing, zoals het Burgerlijk Wetboek.

Om de bijzondere positie van een overheid als aandeelhouder en de werking van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in het privaatrecht recht te doen, verklaren wij op de Houderstermaatschappij Drenthe B.V. de Nederlandse Corporate governance code ('Code Tabaksblat') van toepassing. Die code bevat beginselen van deugdelijk ondernemingsbestuur. Bij de opstelling van de conceptstatuten gaan we van deze beginselen uit. Ook voor de fondsen waarin geïnvesteerd wordt is good governance een belangrijk aandachtspunt. Er dient sprake te zijn van onafhankelijk toezicht en professioneel fondsmanagement. Verder dienen de werkfondsen de Nederlandse corporate governance code in acht te nemen. Daarop zullen fondsen, naast natuurlijk op andere punten (zie hierna), worden getoetst.

Staatssteun

Bij de manier waarop de Houdstermaatschappij Drenthe en haar werkfondsen gaan opereren, kan sprake zijn van staatssteun.

Met de uitvoering van de Houdstermaatschappij wordt staatssteun verleend. Het bestaan van staatssteun betekent niet dat die steunverlening ongeoorloofd is. In de Algemene Groepsvrijstellingsverordening (AGV) zijn regels opgenomen voor maatregelen die vrijgesteld zijn van een aanmeldingsplicht bij de Europese Commissie. Binnen deze criteria hoeft de steun niet te worden

gemeld. Een voordeel is dat een lange en onzekere meldingsprocedure niet hoeft te worden doorlopen en het fonds eerder operationeel kan zijn.

De AGV lijkt voldoende ruimte te bieden om de doelstellingen die de provincie met de Houdstermaatschappij voor ogen heeft, te bereiken. Daarom zal uitgangspunt zijn om binnen deze AGV-ruimte te blijven en geen melding van het fonds te hoeven doen bij de Europese Commissie. Dit verhoogt de snelheid waarmee het fonds operationeel kan zijn.

Om te voorkomen dat er ontoelaatbare staatssteun in deze constructie wordt verstrekt, dienen we op aantal niveau's rekening te houden met een aantal voorwaarden die door de Europese Commissie zijn gesteld (mede-investeerders, werkfonds, ondernemingen) Dit wordt nader uitgewerkt in de komende maanden.

Plicht tot aanbesteden

Doordat het werkkapitaal van de Drentse fondsen volledig uit overheidsmiddelen bestaat, is de Houdstermaatschappij Drenthe en haar werkfondsen een aanbestedende dienst. Dit heeft tot gevolg dat de Drentse Fondsen bij het geven van opdrachten conform het aanbestedingsrecht moet handelen. Wanneer de opdracht voor het fondsbeheer van een werkfonds de drempel van € 200.000,- overschrijdt, dient deze opdracht te worden aanbesteed.
Dit speelt voornamelijk een rol bij werkfondsen waarin de Drentse Fondsen participeren waar een nieuwe fondsbeheerder moet worden aangetrokken. Dat kan zijn omdat er nog geen fondsbeheerder is (nieuw op te richten fonds) of omdat een contract met een bestaande fondsbeheerder afloopt.

Fiscaal-juridische aspecten

Zowel de Houdstermaatschappij Drenthe B.V. als de werkfondsen vallen onder de huidige wetgeving onder de vrijstelling voor de VPB voor overheidsbedrijven ex art. 2 lid 7 Wet VPB 1969. Er wordt dan ook geen belasting berekend over het resultaat. Ongewis is of de vrijstelling voor de VPB voor overheidsbedrijven in de toekomst gehandhaafd blijft. Een fiscale eenheid zou dan een mogelijke aanpassing kunnen worden.

Statuten

De provincie is 100% aandeelhouder van de Houdstermaatschappij Drenthe B.V.. Daarmee heeft de provincie Drenthe invloed op alle strategische beslissingen in en van De Houdstermaatschappij en haar werkfondsen.

De provincie Drenthe (als 100% aandeelhouder) heeft o.a. de volgende bevoegdheden:

- beëindigen van de Houdstermaatschappij Drenthe en haar dochtermaatschappijen, het belang in de Houdstermaatschappij of dochtermaatschappij of beëindigen van een participatie in een fonds;
- goedkeuren van deelname in fondsen;
- benoemen en vervangen van het fondsmanagement;
- benoemen van leden van RvC, vaststellen reglement voor RvC en Investerings Committee (IC).

Deze bevoegdheden worden prominent in de statuten opgenomen.

Verder worden de volgende onderwerpen in de statuten geregeld:

- Doelomschrijving van de Houdstermaatschappij. De doelomschrijving wordt bewust ruim omschreven om eenvoudig nieuwe beleidsgebieden (en/of werkfondsen) toe te kunnen voegen indien gewenst.
- Rechten en verplichtingen m.b.t. aandelenkapitaal (w.o. uitgifte en verkrijging van aandelen)
- Instelling en rol en taken van de RvC. De provincie stelt hiervoor profielen op. De Commissarissen worden benoemd op basis van een bindende voordracht van de aandeelhouder (= provincie). De precieze taakinvulling en werkwijze wordt geregeld in een reglement dat in de vergadering van aandeelhouders (=provincie) wordt vastgelegd. De bezoldiging van de RvC wordt in de vergadering van aandeelhouders (= provincie en NOM) bepaald. De maximale vergoeding blijft daarbij binnen de grenzen die in de Wet Normering Topinkomens zijn aangegeven.
- Rol en taken IC. De RvC benoemt en ontslaat de leden van het IC. In overleg met het bestuur stelt zij een profielschets vast van elk van de leden van het IC. De vergadering van prioriteitsaandeelhouders (= provincie) stelt een reglement vast waarin de taken en bevoegdheden van het IC worden geregeld. De beloning van de leden van het IC wordt door de vergadering van aandeelhouders (= provincie) bepaald. De maximale vergoeding blijft daarbij binnen de grenzen die in de Wet Normering Topinkomens zijn aangegeven.
- Rol en taken van het bestuur (= fondsmanager. Benoeming vindt plaats op basis van een bindende voordracht van de aandeelhouder. Salaris en arbeidsvoorwaarden worden vastgesteld door de prioriteitsaandeelhouder. Hierbij wordt rekening gehouden met de kaders die gesteld zijn in de Wet Normering Topinkomens.
- Vaststelling jaarrekening en winstbestemming.
- De besluitvormingstructuur. Aangegeven wordt welke besluiten de goedkeuring van de prioriteitsaandeelhouder en/of RvC behoeven. Ook wordt aangegeven welke besluiten voor schriftelijk advies aan het IC moeten worden voorgelegd. De aandeelhouder (provincie) kan daar een verdere selectie of afbakening in maken. Belangrijk punt is de samenloop van belangen ten aanzien van de NOM. De NOM kan als participatiemaatschappij zelf ook in bedrijven en fondsen investeren of leningen verstrekken; deze belangen kunnen gaan conflicteren met de belangen van de houdstermaatschappij Drenthe B.V. en dochtermaatschappijen. Op het moment dat een persoonlijk of zakelijk belangenconflict kan ontstaan, voorzien de statuten erin dat bij dit soort beslissingen de RvC het finale besluit neemt. Daarnaast moet altijd advies ingewonnen worden bij het IC, zonder positief advies van dit onafhankelijk opererend orgaan is effectuering van een investering of participatie in een ander fonds (in principe) niet mogelijk. Via deze constructies worden mogelijke belangenconflicten zoveel mogelijk voorkomen.

Beheerovereenkomst

De beheerovereenkomst wordt gesloten tussen de provincie, de beoogd fondsmanager en de Houdstermaatschappij Drenthe. De beoogd fondsmanager krijgt hierin de opdracht om de directie en het beheer van de Houdstermaatschappij op zich te nemen en daarbij de investeringsinstructies in acht te nemen. In de beheerovereenkomst worden afspraken over het fondsmanagement, de beheervergoeding en overleg en rapportage vastgelegd. Ook worden zaken rond schadeloosstelling, financiële voeding en treasury geregeld. De beheerovereenkomst wordt in eerste instantie tot en met 2016 aangegaan met mogelijkheid van een stilzwijgende verlenging met telkens twee jaar.

De beheerovereenkomst betreft alleen de wederzijdse afspraken over de Houdstermaatschappij Drenthe, de werkfondsen Innovatiefonds Drenthe B.V. en Ontwikkelingsfonds Drenthe B.V.

Indien in de toekomst door uw Staten besloten zou worden om andere werkfondsen onder de Houdstermaatschappij Drenthe te brengen, zal per dochteronderneming een aparte beheerovereenkomst opgesteld worden.

In de op te stellen concept-beheerovereenkomst wordt uitgegaan van een managementvergoeding per jaar op basis van de initiële inleg in de fondsen. Naast de fondsmanagementkosten is er ook sprake van eenmalige oprichtings- en inrichtingskosten van de BV, alsmede algemene kosten (zoals accountantskosten en kosten voor PR en marketing), maar ook kosten die gemaakt worden voor de vergoedingen voor leden van de RvC en IC. Daarbij sluiten wij aan bij de normering zoals die in de Wet normering topinkomens in acht wordt genomen. Hieronder worden de belangrijkste onderdelen van de beheerovereenkomst (investeringsinstructies, beheervergoedingen, rapportageverplichtingen en overleg structuur) aangegeven.

Investeringsreglement

De Houdstermaatschappij gaat relaties aan met werkfondsen, die investeren in Drentse bedrijven en projecten. De Houdstermaatschappij en werkfondsen zijn niet vrij om zomaar in elk willekeurig fonds te participeren. De investeringsinstructies van de provincie geven de kaders aan waarbinnen de Houdstermaatschappij dient te bewegen. Deze instructies bevatten beleidsinhoudelijke eisen en omvatten de volgende onderdelen:

- selectie en inkadering van de sectoren en doelgroepen waarin geïnvesteerd mag worden;
- te realiseren maatschappelijke doelen en prestaties met provinciale middelen;
- maximale investeringsbedragen;
- looptijden van verschillende typen fondsen en te behalen percentages revolverendheid per beleidsveld/investeringsgebied;
- te voeren beleid m.b.t. maatschappelijk verantwoord ondernemen;
- wijze van rapportage en verantwoording.

In de investeringsinstructies worden ook eisen meegegeven ten aanzien van de selectie en het beheer van fondsen. Bij de selectie en beoordeling zal de manager van de Houdstermaatschappij speciale aandacht moeten besteden aan de volgende aspecten:

- wat is de meerwaarde van een fonds voor de Drentse economie of provinciale doelstelling? Dit betekent op de eerste plaats dat het investeringsgebied in het verlengde moet liggen van de beleidsdoelen, focussectoren en doelgroepen die door provincie aan de Houdstermaatschappij Drenthe B.V. zijn meegegeven. De provincie Drenthe moet aan elke deelname van de Houdstermaatschappij Drenthe in een fonds haar goedkeuring verlenen. Op deze manier hebben we invloed in welke fondsen de Drentse middelen worden gestoken;
- is sprake van goed bestuur en toezicht bij de partij waar geïnvesteerd wordt ? De governance structuur en invulling van management en toezicht in de praktijk moet worden beoordeeld (ondermeer via een beoordeling van management- en uitvoeringskosten e.d.);
- wordt voldaan aan van toepassing zijnde regelgeving en gedragsregels van maatschappelijk verantwoord ondernemen? Drentse fondsen gaan geen staatssteun verstrekken.
  Om die reden dient standaard een staatssteuntoets te worden uitgevoerd, vast moet komen te staan dat de Drentse fondsen geen hogere of andere risico's loopt dan wel andere verplichtingen aangaat ten opzichte van andere participanten in het fonds. Drentse fondsen analyseert de resultaten van de verschillende fondsen en bundelt deze tot een samenhangende rapportage ten behoeve van terugkoppeling naar de provincie.

Exitstrategie

In de onverhoopte situatie dat de provincie Drenthe ontevreden is over het fondsbeheer worden er in de statuten en beheerovereenkomst afspraken gemaakt zodat de provincie Drenthe haar samenwerking met de fondsmanager kan beëindigen: De Provincie kan de fondsbeheerder ontslaan of de beheerovereenkomst opzeggen. Bij opzegging van de overeenkomst is de opzegtermijn minimaal 6 maanden tot maximaal 2 jaar. In die periode kan de aanbestedingsprocedure voor een nieuwe fondsbeheerder worden doorlopen. Bij ontslag van de fondsmanager wordt de beheerovereenkomst per direct beëindigd, tenzij op dat moment anders wordt bepaald door de provincie Drenthe. De provincie heeft als 100% aandeelhouder dus doorslaggevende zeggenschap in de BV ook als het om de exitstrategie gaat.

Rapportageplicht en monitoring

In de nader op te stellen beheer- of managementovereenkomst zal ook ingegaan worden op de rapportageverplichtingen vanuit de Houdstermaatschappij Drenthe (inclusief werkfondsen) naar de provincie Drenthe:

- via een halfjaarlijkse rapportage en een uitgebreide jaarlijkse rapportage verschaft het fondsmanagement inzicht in de investeringsportefeuille van de Houdstermaatschappij en de onderliggende fondsen;
- Het financiële rendement is een belangrijke prestatie-indicator waar de fondsbeheerder op afgerekend wordt. Daarnaast wordt hem/haar gevraagd om ons als Gedeputeerde Staten actief te informeren over andere indicatoren, waaronder de effecten op de werkgelegenheid en het risicoprofiel van het projectenportfolio van de Houdstermaatschappij Drenthe en haar dochtermaatschappijen;
- Via het toezenden van de (geconsolideerde) jaarrekening van de houdstermaatschappij Drenthe B.V. naar de Provincie Drenthe. Deze jaarrekening dient met een door de accountant afgegeven controleverklaring te worden vergezeld.

Daarnaast krijgen de staten structureel informatie via:

- De programmabegroting en jaarrekening, via de paragraaf verbonden partijen;
- Via actieve informatieplicht van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten (artikel 167 Provinciewet). Als het gaat om een privaatrechtelijke rechtshandeling en/of indien de uitoefening daarvan ingrijpende gevolgen kan hebben voor de provincie;
- Daarnaast zijn Gedeputeerde Staten verplicht Provinciale Staten informatie te verstrekken wanneer Provinciale Staten daarom verzoeken).

8. FINANCIËLE UITWERKING

Uitzettingsvolume fondsen

Op basis van het Statenvoorstel van 3 juli 2013 (Statenstuk 2013-579) is in totaal € 17 miljoen beschikbaar gesteld als dekking voor de verschillende fondsen. Bij de 2e financiële actualisatie in 2013 hiervoor een Reserve financieringsfonds Drenthe gerealiseerd.
In deze paragraaf geven we nu aan hoe we de € 17 miljoen daadwerkelijk verwerken.

Wij hanteren de volgende uitgangspunten:

- Kosten; Onze eerste inschatting is dat de beheerkosten fondsmanager, de algemene kosten voor de fondsen en de dekking van de operationele risico's van de fondsen al snel 25% van het totale

investeringsvolume gaan bedragen over de gehele looptijd van het fonds (15 jaar). Na de contractonderhandelingen met de beoogd fondsmanager zullen we in het voorjaar 2013 kunnen aangeven wat de werkelijk verwachte kosten zijn en de omvang van het netto investeringsvolume t.b.v. het MKB.

- NOM Projects; Het besluit over NOM Projects (raming bijdrage Drenthe: € 4 miljoen) is onderdeel van de lopende onderhandeling tussen regio en Rijk over de toekomst van de NOM. Zolang hierover geen nadere besluiten genomen zijn, parkeren we de middelen in de reserve.

- Revolverendheid: de verwachte mate van revolverendheid van de fondsen bepaalt feitelijk wat de maximale kapitaalstorting richting de verschillende fondsen kan zijn. Daar waar bij het instrument subsidie 100% van de hoofdsom wordt uitgekeerd en afgeboekt, geldt bij kapitaalverstrekking vanuit de verschillende revolverende werkfondsen dat een deel van de hoofdsom weer terugkeert.

- De mate van revolverendheid is een belangrijke factor voor het succes van het gebruik van het instrument bij de verschillende fondsen. Doordat we ten aanzien van de kleine kredieten binnen het innovatiefonds relatief veel kredieten aan startende bedrijven zullen verstrekken voor innovatieve projecten, is het risicoprofiel van deze leningen groot. Voor dat deel van het fonds hanteren wij dus een laag percentage revolverendheid. Hoe lager het percentage revolverendheid, hoe groter de kans is dat leningen daadwerkelijk verstrekt kunnen worden en de drentse fondsen ook eerder succesvol zullen zijn. Het risico is daarbij echter dus ook hoger en wordt dit gedekt door de risicoreserve.

- Bij het verstrekken van de grotere leningen binnen het Innovatiefonds verwachten we ook dat het percentage dat daadwerkelijk terugkomt, hoger is dan bij de kleinere kredieten. Door ons ook te richten op bedrijven die al langer bestaan dan 5 jaar, kunnen we ook doelgroep bedienen met een lager risicoprofiel. Hierdoor is de verwachting dat we hier ook een hoger percentage aan revolverendheid kunnen hanteren.

- In theorie kan er bij een piekbelasting tijdelijk iets meer dan de € 17 miljoen uitstaan bij de Drentse fondsen (maximum uitzetting 1e tranche plus gedeelte beheerkosten). Doordat de vollooptempo's van de werkfondsen ook verschillend zullen zijn, verwachten we niet dat dit zal plaatsvinden. Daarnaast zullen na de eerste uitzettingen van de bedragen, hier ook aflossingstermijnen voor binnen gaan komen, waardoor maximale uitzettingen snel verminderd worden.

Soort fonds	**Beschikbare bedrag conform staten-Voorstel (A)**	**Verwachte Beheer- en algemene Kosten en dekking restant risico's (25%) (B) *1)**	**Subtotaal (C= A-B)**	**Uitgangspunt Revolverend-heid *3) *4) *5)**	**Maximum bedrag uit te zetten 1e Tranche *6)**
Innovatiefonds (5.000<10.000)	€ 2 miljoen	€ 0,5 miljoen	€ 1,5 miljoen	50%	€ 2,0 miljoen
Innovatiefonds (50.000<250.000)	€ 4 miljoen	€ 1,0 miljoen	€ 3,0 miljoen	60%	€ 4,0 miljoen
Ontwikkelfonds	€ 7 miljoen	€ 1,75 miljoen	€ 5,25 miljoen	75%	€ 7,0 miljoen
Subtotaal	€ 13 miljoen	€ 3,25 miljoen	€ 9,75 miljoen		€ 13,0 miljoen
NOM Projects	€ 4 miljoen.				
Statenvoorstel	€ 17 miljoen				

De voorgestelde verdeling, € 6 miljoen Innovatiefonds, € 7 miljoen Ontwikkelfonds en € 4 miljoen NOM Projects, is indicatief. Onder verantwoordelijkheid van GS wordt de dekking van € 17 miljoen aangewend voor de fondsen. Vanuit de reserve gaat de provincie stortingen doen in de fondsen, waarbij wij financiële schotten tussen de fondsen op voorhand willen voorkomen, maar juist zoveel mogelijk ruimte willen openhouden om in te kunnen spelen op de behoefte in de markt.

Effect Wet HOF

De kapitaalstorting in de fondsen wordt als financiële transactie verwerkt (deelneming) en heeft dus een EMU neutraal effect. Een eventuele jaarlijkse afwaardering van de deelneming(en) heeft echter wel direct een effect op het jaarrekeningresultaat en dus een EMU negatief effect. De afwaardering wordt door een onttrekking uit de bestemmingsreserve geneutraliseerd (na resultaatbestemming). Dit afwaarderingseffect is echter dus niet EMU neutraal.

Kosten en rendement van het fonds

Om de benodigde omvang van de jaarlijkse bestemmingsreserve te bepalen, is het van belang om de kosten van het fonds te identificeren en een inschatting te maken van de hoogte van deze kosten en het netto rendement van het fonds.

Het netto rendement bestaat uit de dividendopbrengsten die vanuit De Houdstermaatschappij worden ontvangen, verminderd met de beheerkosten. Daarbij zijn de dividend-opbrengsten vanuit De Houdstermaatschappij afhankelijk van:

- renteopbrengsten uit leningen en dividendopbrengsten uit participaties;
- resultaten op verkoop participaties.

De kosten bestaan uit:
- gederfde rente;
- risico's: uitbetalingen in verband met afgegeven garantstellingen en afboekingen van leningen en participaties.

Eerst bestemmingsreserve, dan voorziening

Reserves worden gerekend tot het eigen vermogen van de provincie en worden onderverdeeld in zogenaamde bestemmingsreserves, waaraan Provinciale Staten een bestemming hebben gegeven en de algemene reserve, waaraan geen bestemming is gegeven en die bedoeld is ter dekking van onvoorziene risico's en tegenvallers. Provinciale Staten kunnen de bestemming van reserves naar eigen inzicht wijzigen. De besluitvorming over toevoegingen en onttrekkingen is expliciet voorbehouden aan Provinciale Staten.
Voor de vorming van voorzieningen zijn expliciet regels opgenomen in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten).

Artikel 44 luidt:

> 1. Voorzieningen worden gevormd wegens:
>
> a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
>
> b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten

verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

2. Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.
3. Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Het vormen van een voorziening is dus gebonden aan regels. Provinciale Staten besluiten over de toevoegingen en vrijval van bedragen. Deze besluitvorming vindt plaats via de documenten uit de planning & controlcyclus, of via afzonderlijke statenvoorstellen. Over de onttrekkingen aan de voorzieningen, het doen van bestedingen, beslissen Gedeputeerde Staten zonder tussenkomst van Provinciale Staten.

Een voorwaarde voor het vormen van de voorziening is dat de risico's en verplichtingen redelijkerwijs zijn in te schatten. Bij de controle op de jaarrekening ziet de accountant erop toe dat aan deze voorwaarde is voldaan als voorzieningen zijn opgenomen op de jaarrekening.

Bij de start van het fonds zijn de risico's van de te verstrekken leningen, deelnemingen en garanties onvoldoende concreet om de vorming van een voorziening te onderbouwen. Hierdoor dient eerst een bestemmingreserve te worden ingesteld die de maximale omvang aangeeft van de middelen die Provinciale Staten willen besteden voor de doelen. Wanneer het fonds operationeel is, zal aan de hand van de concreet ingevulde portefeuille worden ingeschat welke risico's we lopen. In overleg met de accountant stellen wij voor om in de begroting op basis van de concrete projecten en de risicobeoordeling daarvan jaarlijks een risicovoorziening op te nemen. De lasten van deze risicovoorziening worden gedekt uit de gevormde bestemmingsreserve.